

Ezeknél a műveknél a színes hordozó csupán fizikai alapként szolgál, nem biztosít teret s nem szab határokat a kompozíciónak. Az irracionális térben, a saját fizikai törvényeik által uralt világban létező elmondott, légies, áttetsző formákat villódzó fények teszik fokozottan látomásszerűvé. A paletta visszafogott, a több monokróm alkotás mellett a sárgák-barnák-szürkék kifinomult kombinációi dominálnak. A vörös csak alkalmanként, hangsúlyos összetevőként lép fel. A változatos színű alap kromatikájában mindenütt kiegészíti a színes krétát, a hideg pasztellszínektől a feketéig halad, majd meleg színekben oldódik fel.

Ezekben a művekben kiteljesedik az az új térkonceptió, amelynek megteremtése az utóbbi években foglalkoztatta a művészt, s amelyet saját szavaival így fogalmazott meg: a képeket "a dimenziók áttörése jellemzi, a három dimenzió mellé fellép egy új: egy égi transzcendens dimenzió, egyik alak átmegy a másikon, nem takarják egymást. Ahogy feltámadása után Jézus valóságos alakban jelenik meg, de átmegy a falon, a bezárt ajtókon, úgy járnak át ezek az alakok egymáson és a tárgyakon."

Sallay Dóra

MOSKÁL TIBOR ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSA BÉKÉSCSABÁN

Békéscsabán a Lencsési úti Közösségi Ház kiállítótermében nyílt meg 2001. március 26-ikán Moskál Tibor életmű-kiállítása, illetve abból egy válogatás, amely teljes sokrétűségében, műfaji sokféleségében mutat be az életműből a nézőknek annyit, amennyit a terem méretei megengedtek.

A szépen megrendezett tárlaton megjelent nagyszámú közönség előtt lapunk főszerkesztője, Király Zoltán mutatta be a Kisgrafika Barátok Köre egyik alapító művésztagja életpályáját, és munkásságát. Ebből közlünk hosszabb részletet.

Moskál Tibor linómetszetei, X3

Moskál Tibor, a grafika jeles mestere Budafokon született 1930-ban, ott élt és alkotott 1995-ig, amikor a sorsa úgy hozta, hogy Békéscsaba legyen az új otthona. Nem véletlen tehát, hogy alkotásainak nagy részén láthatók Budafok és környéke jellegzetes tájai, kedves városrészei, műemlékei, házai.

Művészi pályájának indulását így jellemzi néhány sorban Dr. M.Kiss Pál művészettörténész: "Apja kívánsága szerint a fiatalember a vasesztergályos szakmát választja, de az édesanyjától örökölt hajlam a művészet felé tereli érdeklődését. Onnan indul el, ahonnan ősi kezdetekkor a művészet: az első vonal felfedezésétől. Rendkívüli hit, akarat és heroikus erő szükséges ahhoz, hogy minél teljesebb odaadással a vonalak, formák és

színek világa felvehesse útját." Ez a tömör összefoglalás utal arra, hogy Moskál Tibor a grafikai műfajoknak lett igen sokoldalú mestere és művésze, bár készített pasztellképet és olajfestményt, sőt más művészeti ágakat is kipróbált. Mégis megmaradt a grafikánál, amely a szakma szerint "a művészetek anyja", s ő is ebben tudja legjobban kifejezni önmagát.

Hogy eligazodjunk Moskál Tibor tárlatának műfaji sokféleségében, hadd soroljam fel a grafikai művészetnek azokat a válfajait, amelyeket a művész általában alkalmaz: ceruza és tollrajz, ecsetrajz és akvarell, fametszet, linoleummetszet, rézkarc, borzolás, foltmaratás, illetve ezek gyakori közös, vagy együttes alkalmazása, amit röviden vegyes technikának nevezünk.

Formája szerint beszélhetünk nagyobb, vagy normál-méretű grafikákról és kisgrafikákról, funkciójuk szerint pedig három csoportba oszthatók: képgrafikák vagy szabadgrafikák, alkalmi grafikák és ex librisek.

Moskál Tibor vasesztergályosként, napi munkája mellett a Hungária Gumigyár szakkörében kezdte művészeti tanulmányait *Antal Irén és Szőnyi Ferenc* festőművészek vezetése és irányítása alatt, akiktől elsajátította a legfontosabb alapismereteket. Már ekkor kitűnt tehetsége a szén- és ceruzarajzokban. Eredeti mestersege, szakmai tudása befolyásolta későbbi művészi fejlődésének irányát, amint tanára, Antal Irén megfogalmazta: "A szerszám, a vas, a megfogható kemény anyag és annak szeretete az alkalmazott grafikai eljárások irányába terelte munkásságát. A fa, a rézlemez, mint közvetítő eszköz kellett ahhoz, hogy a képzőművészet nyelvén beszélni tudjon." Így lett mestere a fametszetnek, a linoleummetszetnek és a rézkarcnak. Ehhez kitűnő magániskolák vezették el. A rézmetszést és a rézkarcot a múlt század első felének híres grafikusművésznél, *Kaveczy Zoltánnál* tanulta, majd a kitűnő pénzjegy- és bélyegtervező, rézmetsző *Nagy Zoltánnál*. A rajzolást és a fametszést is igazi, klasszikus nagymesternél, *Varga Nándor Lajosnál* tanulta tovább és sajátította el, aki az 1950-es évek közepéig a Képzőművészeti Akadémia tanszékvezető professzora volt, de a szocializmus "diktatúrája" eltávolította onnan és kényszernyugdíjazta. Am ő otthonában mag köré gyűjtötte azokat a tehetséges fiatalokat, akik nem járhattak főiskolára, és egészen haláláig, 1978-ig oktatta őket a rajzművészet mestersegére. Ezt nevezték el a kortársak és nevezzük ma is "Varga Akadémiának". sok jó művész került ki ebből a szabadiskolából. Moskál Tibor itt került kapcsolatba tanfolyamtársa, a neves gyűjtő és szakember, dr. Semsey Andor révén a Budapesten 1959-ben megalakult Kisgrafika Barátok Köre Művelődési Egyesülettel, amelynek tagjai a kisgrafika és az ex libris gyűjtői, valamint az ezeket készítő művészek. Ő is bekapcsolódott az Egyesület munkájába, megismerkedett számos grafikus kollégával, hazai és külföldi gyűjtőkkel, akik egyre több ex librist rendeltek tőle, így országosan, sőt nemzetközi szinten ismert és elismert művésszé vált.

Moskál Tibor avatott mestere e szűkre szabott felületek művészetének. Stílusában realista és érthető, ám fantázia-gazdagon, gyakran szimbolikusan fogalmaz. A klasszikus hagyományokat folytatva jeleníti meg és fedezi fel újra számunkra a mindennapok élményeit, a való világot. Tartalmilag is nagyon gazdag világ ez. Láthatunk tájakat műemlékeket, szép tárgyakat, népművészeti motívumokat, történelmünk és irodalmunk sok-sok jelentős eseményének és személyeinek a megjelenítését. Különösen gazdagon ábrázolja a növényvilágot, annak is legszebb részét, a virágokat. Ebben páratlan a magyar ex libris-művészek között és életművének is ez az egyik legszebb, legnépszerűbb, bár egyben legmunkaigényesebb területe is: a több dúcra nyomott színes virágok. Nem véletlen, hogy nagyon sok ismert külföldi gyűjtő rendel tőle lapot s ezeket előszeretettel keresik az újabb gyűjtemények tulajdonosai. De ugyanilyen mesteriek és bravúrosak virágos rézkarcai is, egyszínűek és színesek egyaránt. Ma már ex libriseinek és alkalmi grafikáinak a száma meg-

Az életmű-válogatásban láthatunk néhány nagyszerű, karakteres ceruzarajzot, majd Moskál-mester művészetének másik jelentős területét, a szabad- vagy képgrafikát. E témában sikerrel szerepelt már az 1960-as évek végén a *Budapest a kisgrafikában* című tárlaton. Majd az évek során elkészíti két nagyobb lélegzetű sorozatát, az egyik a *Balaton és környéke műemlékei* (várakat, várromokat, műemlék épületeket mutat be) és az *Erdély-sorozat* a másik, amelyekből itt is kapunk ízelítőt. E fa- és linómetszetekről egyik értékelője, dr. Arató Antal azt írja: "A hagyományos témákban is újat hoz: kerüli a műemlékekhez kötődő romantikus hangulatok felidézését, amire egyébként a fekete-fehér színek drámaisága jó lehetőséget kínál. Ehelyett a várromokat, templomokat a tájba építve (vagy éppen kiemelve onnan) elsősorban a maguk esendőségében, a megmaradás-elmúlás sajátos konfliktusában idézi elénk." Még erőteljesebb és karakteresebb sorozata a *Bulgária legszebb tájai és műemlékei* című, lavírozott tollrajz ciklusa, sajnos, ebből nem mutat be a tárlat ízelítőt sem, amely azonban bemutatásra került 1993 őszen Bulgáriában a Szófiai Magyar Kulturális Intézetben. Komoly sikerére jellemző, hogy a szófiai bemutatót követően még hét bulgáriai városban mutatták be a kiállítást és a sajtó nagy elismeréssel számolt be róla.

Hogy Moskál Tibor tehetsége és szívós kitartása méltó helyére emelte művészetét és általános elismerést váltott ki mind a gyűjtők, mind a szakemberek és a közönség körében, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy számtalan közös és egyéni kiállításon szerepelt eddig mind itthon, mind külföldön. Csak a jelentősebbeket említve: több alkalommal Budapesten, Budafokon, majd Szerencsen, Cegléden, Dorogon, Jászberényben, külhonban pedig Dániában, Portugáliában, Lengyelországban, Romániában, Bulgáriában.

Bár a közmondás szerint "senki sem proféta a maga hazájában", s valóban, hazai művészeinknek itthon nem szórják két marokkal az elismerést, de a tehetség kiemelkedik. Moskál Tibor, több elismerő oklevelén túl, 1965-ben első díjat nyert a Főváros grafikai pályázatán, díjazott volt a balatoni Kisgrafikai Biennálén, melynek eredményeként a Keszthelyi Múzeum sok alkotását őrzi, majd addigi munkássága elismeréseként *Szocialista Kultúráért* kitüntetésben részesült, (mivel abban az időben még nem volt Köztársasági Tiszti Kereszt). Reméljük, most már eljön az ideje eddigi életműve összefoglaló értékelésének és elismerésének is.

Az elmondottak alapján, ha végignézzük a tárlatát, amely bár csak válogatás egy igen gazdag életműből, láthatjuk, hogy művészetének alapja a természet és az élet, de nem csupán másolja azt, amit lát és láttatni akar, hanem önmagában összefoglalja és újraalkotva jeleníti meg, ezáltal a művészet régiójába emeli. Itt hadd idézzem M. Kiss Pál egy másik szép értékelését: "A sokszor csak néhány centiméter nagyságú lapokon rajzai lélekkel teli finom ábrázolások. Távol áll tőle minden ornamentális stilizálás. Egyetlen célja van: a megkapó jellemzés, hogy a megfigyelésből keletkezett víziót minél hívebben adja vissza."

Kívánjuk Moskál Tibornak, hogy műhelyéből még sok szép alkotás kerüljön ki, mindnyájunk örömére. Ehhez kívánunk jó egészséget és alkotókedvet.

Király Zoltán